

УДК 657.1:336.717.6 (477) (043.3)

Наталя ГАЛУШКА

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ВЕКСЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

***Резюме.** Облік вексельних операцій є одним із найбільш суперечливих і складних питань, що зумовлено проблемою неплатежів і відносно недавнім відновленням вексельного обігу в Україні. Це призводить до того, що суб'єкти господарювання часто проявляють консерватизм у використанні векселів, надаючи перевагу іншим, навіть менш ефективним інструментам. Досконало налагоджена система організації бухгалтерського обліку повинна виступити важливою передумовою ефективного управління підприємницькою діяльністю та надати можливість оптимізувати результати діяльності підприємства, слугувати базисом його інформаційного забезпечення з метою прийняття продуктивних управлінських рішень щодо використання тих чи інших форм розрахунків на підприємстві. Тому вирішення проблем практики використання векселів потребує не тільки осмислення ролі цього цінного паперу, але й правильного відображення операцій з векселями в бухгалтерському обліку.*

***Ключові слова:** ринкова економіка, вексельні відносини, вексель, вексельний обіг, вексельна форма розрахунків, вексельні операції, облік вексельних операцій.*

Natalya HALUSHKA

THE PRINCIPLE METHODS OF BILL OPERATIONS ACCOUNTING

***Summary.** Bill operations accounting is one of the most controversial and complex issues that caused the defaults and recent recovery of bill circulation in Ukraine. This leads to the fact that entities often treat conservatively in using bill notes and give preference to other even less effective instruments.*

The perfectly organized system of accounting has to make an important prerequisite for effective management of business activities and provide an opportunity to optimize the enterprise activity, to serve as the basis of its information support for decision-making on the productive use of certain payment forms on the enterprise.

In general, the bill increases the working capital and improving payment discipline, the natural decrease in the volume of overdue debts by repayment claims, legal processes and enhance executive system of debt collection, accelerate the turnover of debtor - creditor debt and capital movements, which undoubtedly positively affect the development of the country. Therefore, solving the problems of the practice of using bills requires not only understanding the role of this security, but also proper display operations with bills in accounting.

***Key words:** market economy, bill relations, bill, bill circulation, bills of exchange transactions, bill operations, bill operations accounting.*

Постановка проблеми. Шлях до розвиненої й стабільно зростаючої економічної системи в Україні пролягає через комплекс радикальних реформ, покликаних якомога швидше подолати брак достатніх знань, досвіду і повноцінної законодавчої бази з проблем комерційного кредиту, активним ринковим інструментом якого є вексель. Надійно виконуючи функції кредиту, засобу обігу і засобу платежу, вексель швидко допоможе не лише подолати організаційні труднощі, зростаючу неплатоспроможність переважної більшості підприємств і розрив міжгосподарських зв'язків, а й налагодити якісно нове матеріально-технічне постачання і, нарешті, зупинити сповзання суб'єктів господарського життя до безвідповідальності та зниження платіжної дисципліни.

Не дивлячись на універсальність векселя, далеко не всі суб'єкти господарювання прагнуть використовувати його у своєму господарському обігу. А в тих, хто працює з векселям, виникає багато питань щодо проведення операцій з ними.

Відбувається це, перш за все, через невміння працювати з векселем, а основними причинами тому є складність вексельної термінології; погане знання вексельного законодавства; недосконала нормативно-правова база вексельного обігу в Україні; проблеми відображення вексельних операцій в обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обліку операцій з векселями в останні роки все більше знаходяться у полі зору як науковців, так і практиків. Проблеми практичного застосування векселів у господарському обороті найбільш ґрунтовно досліджено у працях Н. Погорелова, О. Поєдинок, О. Худякова, О. Чимшит та інших. У фундаментальних працях українських вчених А.Б. Авакова, Г.І. Гаєвої, А.М. Ткаченко, С.Н. Бервено, О.Ю. Большакової, Д. Вінокурова, Л.М. Гавриловської, С.О. Буткевич, М.Д. Корінько, І.Е. Красько, С.З. Мошенського, Б.С. Юровського та інших висвітлено питання правового характеру вексельного обігу, організації обліку, контролю та аналізу операцій із векселями. Вагомий внесок у вивчення даної проблеми здійснили і зарубіжні науковці Р. Адамс, Л.А. Бернстайн, Г.А. Велш, Д.Г. Шорт, Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл, Е.С. Хендріксен, М.Ф. Ван Бред та інші.

Проте низка питань теорії та практики бухгалтерського обліку, а також організації та методики вексельних операцій потребує додаткового дослідження й удосконалення.

Метою статті є визначення особливостей вексельних розрахунків, їх впливу на розширення ділової активності, удосконалення організації та методики обліку вексельних операцій.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку економіки України, зважаючи на спад виробництва, збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості почали шукати нові форми розрахунку між суб'єктами господарювання. Безумовність векселя як боргового зобов'язання, строгість і швидкість стягнення по ньому послужили основою створення таких видів платежів і розрахунків.

В Україні вексель визначений як борговий цінний папір згідно з Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок», платіжним інструментом – згідно з Законом України «Про банки і банківську діяльність», податковим законодавством вексель трактується як товар. Видавати прості та переказні векселі можна лише за фактично отримані товари, виконані роботи, надані послуги [9], при цьому сума зобов'язання за товари має бути не меншою від суми платежу за векселем. А видачею векселя є первинне вручення векселя кредиторі (продавцю). В обіг випускають прості та переказні векселі з урахуванням відсотків за час обігу векселя (процентні векселі) та без відсотків (безпроцентні). На етапі емісії простого векселя беруть участь дві особи: векседавець (підприємство-боржник) і векселеотримувач (перший векселедержатель або підприємство-кредитор). В операції з видачі простого векселя спочатку надходить товар від кредитора (продавця), а потім боржник (покупець) видає кредиторі вексель. Виписавши простий вексель і передавши його продавцеві (кредиторі) за актом приймання-передавання векселів, покупець (боржник) у бухгалтерському обліку закриває заборгованість щодо отриманих товарів і формує вексельну заборгованість (фінансове зобов'язання) за кредитом субрахунку 621 «Короткострокові векселі, видані в національній валюті» або субрахунку 511 «Довгострокові векселі, видані в національній валюті» для зобов'язання з терміном погашення понад 12 місяців. А продавець (кредитор) закриває заборгованість за надані товари і формує вексельну заборгованість (фінансовий актив) за дебетом запропонованого нами субрахунку 341 «Короткострокові векселі, утримувані до погашення в національній валюті» або 182 «Довгострокові векселі одержані» відповідно до термінів погашення.

Отже, щоб видати переказний вексель, у підприємства-векселедавця мають бути непогашені дебіторська заборгованість підприємства-платника і кредиторська заборгованість перед підприємством-векселедержателем. До того ж, перша може бути і не товарною, на відміну від заборгованості між підприємством-векселедержателем і векселедавцем. У бухгалтерському обліку операції з переказними векселями відображають аналогічно операціям із простими векселями. Відмінності виникають лише при видачі переказного векселя, а саме після настання належного терміну вексель пред'явлено до платежу й оплачено.

Для правильного податкового оцінювання операцій з оформлення заборгованості векселями – видачі векселя (операції розміщення цінних паперів) та її виконання шляхом платежу грошовими коштами в безготівковій формі у встановлений термін векселедавцем (трасат (акцептант)), тобто здійснення останнім погашення вексельного зобов'язання (операції зі зворотного викупу або погашення цінних паперів емітентом) необхідно враховувати норми п. 23 П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», на підставі яких у бухгалтерському обліку визнають та класифікують вексель як конкретний вид фінансового інструменту. За рахунок цього розкривається зміст економічних і правових відносин між векселедавцем та векселеотримувачем (першим власником – векселедержателем) векселя, що не допускає штучного поширення на векселеотримувача (першого власника векселя) норм Податкового кодексу України (п. 153.8, ст. 153); це регламентує порядок оподаткування операцій з торгівлі цінними паперами. Нормами п. 153.9 ст. 153 Податкового кодексу передбачено, що норми п. 153.8 зазначеного кодексу не поширюються на операції платника податку – емітента з розміщення корпоративних прав або інших цінних паперів, а також з їх зворотного викупу або погашення таким платником податку – емітентом (у нашому випадку боржника, що видав вексель – векселедавця (трасата). Таким чином векселеотримувач (перший векселедержатель) начебто усунений від дії даної норми. Але операції з розміщення, зворотного викупу або погашення цінних паперів здійснює емітент, тому в нього не виникають так звані «цінно-паперові» доходи і витрати від операцій із торгівлі цінними паперами, оскільки дані операції не є операціями з торгівлі цінними паперами. Нормами ч. 8 ст.17 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» стосовно розміщення (первинний випуск (емісія)) та викуп (погашення) емітентом власних цінних паперів також передбачено, що це не є операціями з торгівлі цінними паперами. Щодо векселеотримувача (першого векселедержателя), то у нього при первинному розміщенні цінних паперів не виникають «цінно-паперові витрати». Тобто операція з первинного випуску (розміщення) цінного паперу, а для векселя – його видача векселеотримувачеві (першому векселедержателю) також не є операцією з торгівлі цінними паперами у цього першого держателя векселя. До того ж, торгівля валютними цінностями – це операції, пов'язані з переходом права власності на платіжні документи та інші цінні папери, виражені у національній валюті або в іноземній валюті [4]. А в операціях із розміщення цінних паперів (видача векселя) не передбачено перехід права власності на грошові боргові вимоги за даним векселем, в яких зазначено, що цінні папери не стають товаром за операціями з їх розміщення (відчуження першому власникові) або первинного випуску (емісії) та погашення чи зворотного викупу [4]. В усіх інших операціях із їх відчуження (купівля-продаж, міна (у т. ч. вексельний платіж), дарування) вексель як цінний папір є товаром [6].

Платіж за векселем називається його погашенням, а точніше погашенням вексельного зобов'язання. Такий платіж здійснює векселедавець простого векселя, акцептант переказного, особливий платник авальованого або доміциліант доміцильованого векселя. Саме держатель векселя має проявити ініціативу та пред'явити вексель до платежу (ст. 38 Уніфікованого закону про переказні векселі та прості векселі). При погашенні вексель завжди оплачують за номінальною вартістю, до

того ж, платіж за векселем на території України здійснюють тільки в безготівковій формі [9]. Зобов'язання векселедавця з його оплати можуть бути виконані тільки за умови пред'явлення векселя до платежу в належному місці. Тому пред'явлення векселя до платежу повинно відбутися в місці платежу, зазначеному у векселі. Якщо місце не було прямо назване – то в місці складання простого векселя [11]. Місцем платежу може бути зазначена адреса банківської установи. Саме туди і треба пред'являти вексель. Платіж за векселем може бути здійснений у повній сумі або частково. В останньому випадку платник повинен вимагати від векселедержателя відмітки на векселі про кожен такий платіж і розписку про його отримання [11]. При здійсненні платежу або за векселем у зазначений термін (погашення короткострокового вексельного зобов'язання), векселедавець простого векселя і акцептант (трасат) переказного векселя закриває заборгованість за векселем, відображаючи це в бухгалтерському обліку за дебетом 621 «Короткострокові векселі, видані в національній валюті» та кредитом рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». При здійсненні платежу за векселем у зазначений термін (погашення довгострокового вексельного зобов'язання) повністю або частинами за згодою сторін, сума до сплати у векселедавця (трасат (акцептант)) переводять із довгострокової заборгованості (дебет рахунку 511 «Довгострокові векселі в національній валюті») до складу рахунку 611 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті» (за кредитом) і лише потім погашають за дебетом цього рахунку та кредитом рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті».

Векселеотримувач (перший векселедержатель) має відобразити в обліку операцію з надходження платежу за векселем як погашення вексельної заборгованості, відповідно:

– за кредитом запропонованих нами субрахунків 341 «Короткострокові векселі, утримувані до погашення в національній валюті» чи 343 «Поточна заборгованість за довгостроковими векселями, одержаними в національній валюті» рахунку 34 «Поточна заборгованість за векселями одержаними»;

– за дебетом рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті».

Усі наступні векселедержателі, до яких перейшов вексель за індосаментом, мають відобразити операцію надходження платежу за векселем у визначений термін (погашення вексельної заборгованості), як операцію відчуження векселя її векселедавцеві (трасату) за грошові кошти. При цьому доходом від реалізації визначають суму справедливої вартості отриманих грошових коштів (номінал векселя та відсотки за процентним векселем). А саме: за кредитом запропонованих нами субрахунків

144 «Довгострокові векселі придбані» або 353 «Короткострокові векселі придбані»; в дебет рахунку 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій» та одночасно дебет субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» та кредит субрахунку 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій».

Таким чином, зобов'язання векселедавця (трасат (акцептант)) за векселем припиняються, тільки коли векселедержателю буде виплачена повна номінальна сума векселя та сума нарахованих відсотків (якщо вони передбачені) грошовими коштами в установленій термін. Відсотки за процентним векселем нараховують одночасно з погашенням вексельного зобов'язання і відображають окремо на рахунках обліку доходу та витрат від фінансової діяльності такими проведеннями у векселеотримувача (першого векселедержателя): дебет рахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами»; кредит рахунку 732 «Відсотки одержані», що потім закривають за дебетом у кредит субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». У векселедавця (трасата (акцептант)) відсотки нараховують за дебетом рахунку 952 «Інші фінансові

витрати» у кредит рахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками», з їх оплатою в дебет цього субрахунку та в кредит субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті».

При оплаті на векселі має бути зроблена відмітка про платіж. Платник за векселем має право вимагати передачі йому оплаченого векселя з розпискою про отримання платежу [11]. Одночасно з виплатою за векселем (погашення вексельного зобов'язання) припиняється дія права регресії, а тому закриваються непередбачені зобов'язання, що їх обліковують на позабалансовому субрахунку 042 «Непередбачені зобов'язання» векселедавців (трасат (акцептант)) та індосантів. У податковому обліку операції із зворотного викупу або погашення цінних паперів не є операціями відчуження векселя (перехід права власності на грошові боргові вимоги за ним) [4].

Стосовно погашення вексельної заборгованості, доцільно підкреслити, що під погашенням векселя мають на увазі платіж у встановлений термін та ще в безготівковій формі [10, 11]. Лише у такому випадку може йтися про виконання згаданих норм Податкового кодексу. Таким чином, у векселедавця (трасата (акцептанта)) при погашенні вексельного зобов'язання повністю або частини в установлений термін у безготівковій формі не виникають цінно-паперові витрати відповідно до зазначених норм Податкового кодексу на суму номінальної вартості векселя. Але виникають витрати у загальному податковому обліку на суму нарахованих відсотків за час обігу векселя, що його погашають повністю або частинами. А при здійсненні згаданих операцій (пред'явлення векселя до погашення) векселеотримувачем (першим держателем) у такого платника податків не виникають доходи у звичайному податковому обліку, лише у сумі номіналу векселя [4]. Відсотки за процентним векселем у такого платника (векселеотримувача) визначаються доходами в звичайному податковому обліку аналогічно до норм, що діють для витрат за відсотками у векселедавця (трасат (акцептант)).

Операції з пред'явлення векселя до погашення наступними векселедержателями (у т. ч. векселедавцями (трасатами)) боржникові за векселем (векселедавцеві (трасат)) розглядають у податковому обліку таких осіб, як операції з подальшого відчуження векселя шляхом реіндосування на користь нових векселедержателів [4]. За такими операціями права власності на грошові боргові вимоги за векселем переходять шляхом його відчуження (купівля-продаж, міна (у т. ч. вексельний платіж)), дарування.

У бухгалтерському обліку при набуванні векселя його векселедавцем (трасат) шляхом відчуження (купівля, міна, дарування) у держателя спочатку відображають оприбуткування фінансової інвестиції: за дебетом субрахунків 144 «Довгострокові векселі придбані», або 353 «Короткострокові векселі придбані» в кредит, або субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті», у випадку їх придбання за грошові кошти, або субрахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» у випадку їх придбання в обмін на поставлені товари, роботи, послуги, або субрахунку 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів». Дану операцію можна здійснювати і через кредит субрахунку

377 «Розрахунки з іншими дебіторами», з попереднім відображення його дебету в кредит, або субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті», або 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями», або 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів» залежно від призначення – грошового розрахунку чи товарообмінного розрахунку (вексельного платежу), чи дарування відповідно [5, 6].

Дана операція не призводить до зміни власного вексельного зобов'язання, що обліковують у пасиві балансу в розмірі номінальної вартості виданого векселя. Потім може відбуватись анулювання власного вексельного зобов'язання: за дебетом субрахунку 611 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в

національній валюті» для довгострокових векселів чи 621 «Короткострокові векселі, видані в національній валюті» та субрахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» (для процентних векселів) у кредит субрахунку 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій» із одночасним списанням собівартості набутого векселя за дебетом субрахунку 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій» у кредит субрахунків 144 «Довгострокові векселі придбані» або 352 «Короткострокові векселі придбані».

У випадку подальшого відчуження оприбуткованого векселя його векселедавцем як новим держателем відбувається звичайна операція його продажу за грошові кошти, або товарообмін за бартером, або безкоштовно так само, як і у всіх інших наступних векселедержателів, що буде розглянуто в операціях торгівлі цінними паперами. В бухгалтерському обліку векселеотримувача (першого векселедержателя) операцію з відчуження векселя на користь його векселедавцеві (трасат) розглядають так само, як і на користь наступному векселедержателеві. Тобто як продаж, міну, дарування векселя за ціною, що може бути вищою за номінал та відсотки, або нижчою від них, або рівною ним, або передаватися безкоштовно. А саме:

– за кредитом запропонованих субрахунків 345 «Векселі одержані, утримувані для продажу в національній валюті» для короткострокових та довгострокових векселів, що визнані утримуваними для продажу (відчуження), (як такі, що раніше були переведені із субрахунків 182 «Довгострокові векселі одержані» або 341 «Короткострокові векселі, утримувані до погашення в національній валюті»), а у разі відчуження процентного векселя ще й за кредитом субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» (попередньо нараховані за дебетом цього субрахунку і кредитом субрахунку 732 «Відсотки одержані»);

– у дебет субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті», у разі викупу векселя за грошові кошти та в дебет субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками», у разі викупу векселя у не грошовій (бартерній) формі шляхом вексельного платежу. Цю операцію можна здійснювати і через дебет субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами», субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті», або 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками» залежно від призначення – грошового розрахунку чи вексельного платежу відповідно. При цьому на позитивну різницю (суму премії) векселеотримувач збільшує доходи від звичайної діяльності за кредитом субрахунку 746 «Інші доходи від звичайної діяльності», а на суму негативної різниці (сума дисконту) збільшує витрати від звичайної діяльності за дебетом субрахунку 977 «Інші витрати звичайної діяльності» [6]. За дебетом рахунку 977 «Інші витрати звичайної діяльності» списують і вартість безкоштовно переданого (подарованого) векселя наступному держателю.

У бухгалтерському обліку наступного векселедержателя операція з відчуження векселя на користь векселедавця (трасат) незалежно від мети і способу розрахунку (грошова або бартерна форма) є операцією подальшого відчуження векселя, що був раніше відчуженим на користь такого держателя, як фінансова інвестиція. Тобто дана операція є операцією з торгівлі цінними паперами. Така операція має бути відображена за кредитом запропонованих нами субрахунків 144 «Довгострокові векселі придбані» або 353 «Короткострокові векселі придбані» в дебет субрахунку 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій». Одночасно визнають дохід за кредитом субрахунку 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій» у дебет, або субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» при продажу за грошові кошти, або субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками» при розрахунку в негрошовій (бартерній) формі за одержані товари, роботи, послуги

(вексельний платіж), або остання операція не відображення у випадку безкоштовного передавання векселя.

Вексель може бути відчуженим і в результаті операцій врахування банком. Тобто, якщо підприємству терміново потрібні гроші й воно не може чекати терміну погашення векселя, його можна продати банку. Операція придбання векселя банком за грошові кошти до настання терміну платежу за ним називається врахуванням векселя. Згідно з Положенням НБУ «Про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України», врахування векселів – це форма строкового кредитування, за якої банк надає векселедержателю – пред'явнику векселя строковий кредит, до того ж, вексель може бути відчуженим лише банком [7]. Як правило, у банку обліковують векселі, в тексті яких точно визначено термін платежу, а саме: на конкретну дату, на певну кількість днів із дати оформлення векселя, на певний термін із дати пред'явлення. При цьому на векселі має бути відмітка про дату пред'явлення векселя до оплати. Банк враховує (купує) векселі за ціною, нижчою за номінал – дисконт, як суму винагороди банку за проведення операції з обліку векселя. При обліку іногородніх векселів, окрім дисконту, можна додатково утримувати: дамно – комісію банку за інкасування іногородніх векселів; порто – суму для відшкодування поштово-телеграфних витрат банку за пересилання, яку справляють із векселедавця, якщо місце платежу за векселем не збігається з місцем обліку. Разом із векселями, що пред'являють до врахування, до банку подають реєстр векселів, форму якого встановлює банк. Дану операцію в обліку векселеотримувача (першого векселедержателя) відображають аналогічно до операцій відчуження ним векселя на користь іншого власника за грошові кошти, з визначенням лише знижки (дисконту). А саме, за кредитом запропонованих нами субрахунків 345 «Векселі одержані, утримувані для продажу в національній валюті» для номінальної вартості векселя та кредитом субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» для нарахованих відсотків за процентним векселем у дебет рахунків 31 «Рахунки в банках» на суму отриманих грошових коштів та дебет субрахунку 977 «Інші витрати звичайної діяльності» на суму дисконту.

Одночасно нараховують відсотки на номінальну вартість векселя за період його утримання векселеотримувачем (першим векселедержателем) за дебетом субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» та кредитом субрахунку 732 «Відсотки одержані». А відображення операції врахування векселя в обліку наступного держателя, який отримав раніше даний вексель за індосаментом, нічим не відрізняється від операції відчуження векселя за грошові кошти як раніше придбаної фінансової інвестиції, що продають банку. А саме: за дебетом рахунку 31 «Рахунки в банках» та кредитом субрахунку 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій» для ціни відчуженого векселя (продажна вартість); одночасно списують його собівартість за дебетом субрахунку 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій» у кредит запропонованих нами субрахунків 144 «Довгострокові векселі придбані» або 353 «Короткострокові векселі придбані».

Ще однією операцією з відчуження векселя у негрошовій (бартерній) формі є операція з міни векселя на інший вид цінного паперу, визнання в обліку котрої залежить від того, який фінансовий актив відчужують: призначений не для перепродажу векселеотримувачем (першим держателем) або призначений для перепродажу (фінансова інвестиція) наступними держателями векселя. Окрім того, необхідно оприбутковувати на баланс цінний папір, що надходить в обмін залежно від виду фінансової інвестиції (утримувані за справедливою вартістю, або за амортизованою вартістю, або методом участі в капіталі) [5]. Тобто аналогічно до оприбуткування товарів, робіт, послуг або інших активів, що одержані покупцем від

постачальників і розрахунків за якими здійснюють в обмін за передачу векселя, котрий рахується на балансі такого покупця (вексельний платіж).

Таким чином, операції з переходу права власності на грошові боргові вимоги за векселем відбуваються у випадку його відчуження (купівля–продаж, міни (у т. ч. вексельного платежу), дарування) векселеотримувачем (першим векселедержателем) новому векселедержателю (у т. ч. векселедавцю (трасат (акцептант)) через передавальний індосамент або цесію (відступлення прав вимоги), а ними відчужуються у подальшому новим держателям через реіндосування або цесію. В операціях подальшого відчуження (купівля-продаж, міна (у т. ч. вексельний платіж), дарування) векселя новими власниками-держателями (у т. ч. векселедавцями (трасат (акцептант)), що їх отримали у результаті попереднього відчуження у першого держателя шляхом реіндосування, в таких платників податку виникає цінно-паперовий дохід у сумі справедливої вартості отриманого майна (грошових коштів, інших активів або погашеної власної заборгованості).

Висновки. В умовах дефіциту грошових коштів, кредитних та інвестиційних ресурсів особливого значення набуває вексельна форма розрахунків. Адже вексель завдяки своїй багатофункціональності є найбільш корисним: замінює банківське короткострокове кредитування комерційним, знижує рівень неплатежів та сприяє погашенню дебіторсько-кредиторської заборгованості.

Вирішення проблем практики використання векселів потребує не тільки осмислення ролі цього цінного паперу, але й правильного відображення операцій з векселями в бухгалтерському обліку, що, в свою чергу, вимагає від суб'єктів господарювання формування нових підходів стосовно оновлення концепції управління підприємством.

Conclusions. The shortage of money, credit and investment resources particularly important promissory notes of credit. After all, the bill due to its versatility are the most helpful replaces short-term loans to commercial banks, reduces the level of defaults and facilitates redemption debtor – creditor debt.

Addressing practice of using bills requires not only understanding the role of security, but also proper display operations with bills of accounting, which, in turn, requires entities to form new approaches to update the concept of management.

Використана література

1. Гуткевич, С.О. Вексель в системі цінних паперів: проблеми становлення та розвитку: навч. посібн. [Текст] / С.О. Гуткевич, М.Д. Корінько. – К.: В-во Європейського ун-ту, 2004. – 119 с.

2. Заглова, З.А. Современные вексельные рынки: зарубежная и российская практика: монография [Текст] / под ред. докт. эконом. наук, проф. Н.Х. Токаева. – Владикавказ: Изд-во СОГУ, 2000. – С. 33.

3. Мошенський, С.З. Вексель. Базові концепції [Текст] / С.З. Мошенський. – К. – Рівне: Планета-Друк, 2007. – 1204 с.

4. Податковий кодекс України № 2755 від 2.12.2010 р. – VI зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затв. наказом Міністерства фінансів України № 91 від 26.04.2000 р., зареєстр. у Міністерстві юстиції України № 284/4505 від 17.05.2000 р., із змін. та доповн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: **Ошибка!**

Недопустимый объект гиперссылки.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», затв. наказом Міністерства фінансів України № 559 від 30.11.2001 р., зареєстр. у Міністерстві юстиції України № 1050/6241 від 19.12.2001 р., із змін. та доповн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: **Ошибка!**

Недопустимый объект гиперссылки.

7. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України, затв. постановою Правління Національного банку України № 508 від 16.12.2002 р. з змін. і доповн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

8. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 20.03.1991 р. з змін. і доповн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**

9. Про обіг векселів в Україні: Закон України № 2374–III від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

10. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України № 3480–IV від 23.02.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

11. Уніфікований закон про переказні та прості векселі, додаток I до Женевської Конвенції від 7.06.1930 р. [Електронний ресурс]. / Ліга Націй / Офіціальний переклад. – Режим доступу: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**

Отримано 15.10.2015